

NÁHRADA TROV KONANIA V SPORE O VYPORIADANIE BEZPODIELOVÉHO SPOLUVLASTNÍCTVA MANŽELOV

V rozhodnutí o náhrade trov konania v spore o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je nevyhnutné zvážiť výsledok sporu z toho pohľadu, čo strany svojimi návrhmi obsiahnutými nielen v žalobe a vo vyjadrení, ale aj v ich ďalších podaniach vrátane odvolaní žiadali. Pomer úspechu strán vo veci podľa § 255 Civilného sporového poriadku so záverom, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania, nemožno zdôvodniť všeobecnými východiskami, podľa ktorých strany mali vo veci nešpecifikovaný čiastočný úspech, ich podiely na spoločnom majetku sú rovnaké, spor neskončil podľa predstáv ani jednej strany a vyporiadanie bolo v záujme oboch strán. Takáto argumentácia je mimo rámca zákonnej úpravy § 255 Civilného sporového poriadku, keďže nevyjadruje pomer úspechu strán vo veci, a preto je porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 266/2022 z 23. júna 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. N.**, zastúpeného Mgr. Michalom Krákomikom, advokátom, Štiavnická 2018/7, Ružomberok, proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 11Co/78/2020 z 29. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 11Co/78/2020 z 29. júna 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 11Co/78/2020 z 29. júna 2021 v časti, v ktorej bol na odvolanie sťažovateľa potvrdený rozsudok Okresného súdu Žilina č. k. 2C/94/2010 z 2. apríla 2020 o náhrade trov konania, **zrušuje** a vec mu **vracia** na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Žiline **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 5. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom krajského súdu v časti, v ktorej potvrdil

rozsudok okresného súdu o náhrade trov konania. Sťažovateľ navrhuje rozhodnutie krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľ sa žalobou z roku 2010 domáhal proti bývalej manželke ako žalovanej vyporiadania ich bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) tak, že všetok majetok z hľadiska hodnoty predovšetkým hospodárska budova v hodnote 59 888,93 eur a byt postavený v dome, ktorý patril žalovanej, v hodnote 49 800 eur budú prikázané žalovanej, ktorá ho z vyporiadania vyplatí čiastkou 66 300 eur. Žalovaná sa k žalobe vyjadrila tak, že do BSM nepatria sťažovateľom tvrdené nehnuteľnosti, a preto nie je dôvod, aby ho akokoľvek z vyporiadania vyplatila.

3. Konanie v spore bolo poznamenané množstvom prevažne sťažovateľkou iniciovaných procesných rozhodnutí (predbežné opatrenia, rozhodnutia o námietkach zaujatosti). Okresný súd už uznesením z novembra 2011 nariadil znalecké dokazovanie na zistenie toho, či hospodárska budova a byt sú samostatnými vecami. Pre množstvo námietok, opravných prostriedkov a nedostatku spolupráce však bol znalecký posudok súdu predložený až v novembri 2014. K nariadeniu ďalšieho znaleckého dokazovania došlo v marci 2016, a to znova na ohodnotenie hospodárskej budovy a investícií do nadstavby rodinného domu, pri ktorej mal byť vytvorený byt. K predlžovaniu konania dochádzalo v dôsledku konania žalovanej, ktorá prostredníctvom svojho zástupcu, ktorý nebol advokátom, namietala takmer všetky procesné postupy súdu. K rozhodnutiu o nepripustení toho zastupovania žalovanej došlo uznesením z decembra 2016, no následne bol ten istý zástupca žalovanej ustanovený za opatrovníka uznesením z marca 2017, a to v dôsledku psychiatrickej diagnózy žalovanej. Znalecký posudok bol súdu predložený vo februári 2018 s tým, že hodnota investícií do rodinného domu bola stanovená na 52 619,84 eur.

4. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom z júla 2018, ktorým ustálil hodnotu bezpodielového spoluvlastníctva manželov na 116 555 eur, pričom do vyporiadania zahrnul aj hospodársku budovu v hodnote 59 888,93 eur a investície do stavby žalovanej v hodnote znalecky zistených 52 619,84 eur. Obe tieto rozhodujúce hodnoty prikázal do vlastníctva žalovanej, ktorú zaviazal vyplatiť sťažovateľovi len 42 972,58 eur, keďže žalovanej na splatenie prikázal aj hodnotu nesplateného úveru 26 493,79 eur. Proti tomuto rozsudku podal odvolanie sťažovateľ, keď namietol, že na úver neboli započítané jeho platby. Proti rozsudku podala odvolanie aj žalovaná, keď zopakovala svoje námietky o tom, že sťažovateľom tvrdené hodnoty nepatria do vyporiadania BSM. Uznesením krajského súdu z apríla 2019 bol rozsudok okresného súdu zrušený. Okresný súd bez toho, aby podstatne doplnil dokazovanie, vo veci znova rozhodol rozsudkom z 2. apríla 2020, ktorým do výlučného vlastníctva žalovanej prikázal hospodársku budovu za 58 888,93 eur a znova aj hodnotu investícií do domu žalovanej za 52 619,84 eur. Po zohľadnení menej hodnotných vecí, úverov a ich splácania žalovanú zaviazal vyplatiť sťažovateľovi z vyporiadania 48 302,81 eur.

5. O náhrade trov konania okresný súd rozhodol podľa § 255 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania, čo odôvodnil stroho tak, že strany mali vo veci úspech čiastočný a ich podiely na spoločnom majetku sú rovnaké. Proti rozsudku okresného súdu podala odvolanie žalovaná, v ktorom zopakovala svoje predchádzajúce námietky o nepreukázaní investície do jej rodinného domu a o tom, že hospodárska budova nepatrí do BSM. Proti rozsudku okresného súdu sčasti o náhradu trov konania podal odvolanie sťažovateľ, keď namietol nesprávne použitie § 255

ods. 2 CSP a zdôraznil to, že žalovaná odmietla akékoľvek jeho návrhy na výplatu z vypořádania, čo opakovala aj pred súdom, keď tvrdila, že do BSM nepatrí nič okrem úveru a všetko ostatné je v jej výlučnom vlastníctve. Okrem toho zdôraznil, že znášal trovy znaleckého dokazovania. Sťažovateľ krajský súd žiadal, aby rozsudok okresného súdu zmenil tak, že mu prizná nárok na náhradu trov konania.

6. Krajský súd rozsudok okresného súdu ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom potvrdil. Námietky sťažovateľa nepovažoval za dôvodné s tým, že okresný súd správne aplikoval § 255 ods. 2 CSP. Na doplnenie uviedol, že z výsledku sporu je zrejmé, že neskončil podľa očakávania a predstáv ani jednej zo strán, keďže žiadna nemala plný úspech, rozhodnutie o vypořádání bolo v záujme oboch strán a vo veci bolo možné rozhodnúť aj inak, ako strany navrhovali.

III.

7. Sťažovateľ namieta, že súdy pri rozhodovaní o náhrade trov konania nemali aplikovať § 255 ods. 2 CSP, ale § 255 ods. 1 CSP. V nadväznosti na odôvodnenie krajského súdu o trovách konania možno dať do pomeru ním požadované plnenie 66 300 eur a súdom priznané plnenie 48 306,81 eur, z čoho plynie záver o tom, že on mal úspech 78,85 % a žalovaná 27,15 %. Podľa sťažovateľa sa súdy k otázke náhrady trov postavili príliš formalisticky, keď sa vôbec nezaoberali pomerom úspechu, neskúmali okolnosti, z akých dôvodov bola žaloba podaná, aká aktivita bola vyvíjaná v priebehu konania a hlavne, aké návrhy mali strany na rozhodnutie vo veci.

8. Krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že napadnuté rozhodnutie považuje za vecne správne. Zdôraznil, že pri vypořádání BSM je na mieste vychádzať z § 255 CSP a uplatniť základné pravidlo – zásadu úspechu vo veci. Uviedol, že bývalí manželia nadobudli z BSM rovnaké podiely a že vypořádanie neskončilo podľa návrhov a predstáv ani jednej zo strán. Preto bolo na mieste aplikovať § 255 ods. 2 CSP a žiadnej zo strán nepriznať právo na náhradu trov konania.

9. Žalovaná sa ako zúčastnená osoba k ústavnej sťažnosti vyjadrila tak, že ju považuje za nedôvodnú. Poukázala na to, že sťažovateľ mal podať dovolanie ako účinný prostriedok nápravy a až potom mal podať ústavnú sťažnosť. K tomu, že sa so sťažovateľom nedohodli o vypořádání, uviedla, že to nebolo len jej zavinením. Podľa nej mal sťažovateľ rovnaký úspech v konaní ako ona, pretože BSM bolo rozdelené podľa princípu, že podiely oboch bývalých manželov sú rovnaké.

IV.

10. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémneho zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). V zásade možno konštatovať, že i pri preskúvaní rozhodnutí o náhrade trov konania v civilnom spore možno

vychádzať z toho, že protiústavné sú také rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. Náhrada trov konania v civilnom spore, ktorým bolo aj rozhodovanie vo veci sťažovateľa, je pre prípad rozhodnutia vo veci samej upravená v § 255 CSP, podľa ktorého (i) súd prizná strane náhradu trov konania podľa pomeru jej úspechu vo veci a (ii) ak mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania. Je zrejmé, že zákon ako rozhodujúce východisko pri náhrade trov konania stanovuje princíp úspechu, ktorý môže byť buď úplný alebo čiastočný. Pri úplnom úspechu sa úspešnej strane má priznať plná náhrada trov konania a pri čiastočnom úspechu sa má náhrada trov konania rozdeliť alebo je možné rozhodnúť tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania. Z rozlišovania medzi plným a čiastočným úspechom z textu zákona vyplýva aj potreba rozlišovania miery čiastočného úspechu strán. Čiastočný úspech v spore sa môže blížiť plnému úspechu, no na strane druhej si možno predstaviť situácie, v ktorých je pomer úspechu strán v spore približne rovnaký. Práve miera čiastočného úspechu preto musí byť rozhodujúcim kritériom medzi rozhodnutím o tom, či stranám bude priznaná čiastočná náhrada trov konania alebo bude rozhodnuté tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania.

12. Sťažovateľ sa domáhal toho, aby všetky hodnoty z BSM boli prikázané žalovanej s tým, že mu žalovaná vyplatí 66 300 eur. Žalovaná namietala, že sťažovateľom tvrdené hodnoty, ktoré v rozhodujúcej miere odôvodňovali výšku výplaty, vôbec do BSM nepatria. Táto procesná obrana sťažovateľky bola celkom neúspešná a k zníženiu vyporiadavacej výplaty došlo len v dôsledku toho, že boli zohľadnené úvery ako pasíva vyporiadavaného BSM. V podstate len táto sťažovateľom nerozporovaná skutočnosť viedla k tomu, že namiesto požadovaných 66 300 eur mu napokon bolo vyplatených 48 306,81 eur. Nielen okresný, ale ani krajský súd sa vo svojich rozhodnutiach vôbec nepokúsili o to, aby vôbec vzájomne pomerali výsledok sporu z pohľadu toho, čo strany svojimi návrhmi obsiahnutými nielen v žalobe a vo vyjadrení, ale aj v ich ďalších podaniach vrátane odvolaní žiadali. Namiesto jasného pomerovania pozície strán sporu na začiatku sporu vo vzťahu k jeho právoplatnému výsledku, ktorý by bol naviazaný na text a účel zákonnej úpravy, okresný a krajský súd rozhodnutie o náhrade trov konanie odôvodnili tým, že (i) strany mali vo veci úspech čiastočný, (ii) ich podiely na spoločnom majetku sú rovnaké, (iii) spor neskončil podľa očakávania a predstav ani jednej zo strán a (iv) rozhodnutie o vyporiadaní bolo v záujme oboch strán.

13. Je nepochybné, že strany mali v spore úspech len čiastočný a len ťažko si možno predstaviť také rozhodnutie o vyporiadaní BSM, ktoré by sa celkom zhodovalo s pôvodným návrhom vyporiadania ktorejkoľvek zo strán sporu. Takýto výsledok v úplnej zhode s predstavou niektorej zo strán je vylúčený komplexnosťou konania o vyporiadanie BSM, v ktorom sa rieši množstvo rozporov o rozsahu a hodnote vyporiadavaného majetku. Preto samotné

konštatovanie len čiastočného úspechu niektorej zo strán a toho, že spor neskončil v úplnej zhode s pôvodným návrhom, sám osebe nemôže byť dôvodom na to, aby o náhrade trov konania bolo rozhodnuté tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania.

14. Rovnako mimo zákonnej úpravy obsiahnutej v § 255 CSP je argumentácia, podľa ktorej podiely na spoločnom majetku sú rovnaké a rozhodnutie o vyporiadaní bolo v záujme oboch strán. To, že podiely oboch strán na majetku v BSM sú zásadne rovnaké, vyplýva z hmotnoprávnej konštrukcie tak, ako je obsiahnutá v § 150 Občianskeho zákonníka, pričom žiadna zo strán, a predovšetkým sťažovateľ použitie tejto normy žiadnym spôsobom nespochybňoval. To, že rozhodnutie v spore je v záujme oboch strán, je rovnako argument, ktorý nemá žiaden základ v § 255 CSP, ktorý ako jediné hraničné kritérium stanovuje pomer úspechu strán sporu, a nie to, že rozhodnutie ako také je v záujme oboch strán. To platí o to viac, že v spore sťažovateľa a žalovanej došlo zrejme v prospech sťažovateľky k právoplatnému rozhodnutiu o výplate z vyporiadania majetku, ktorý počas konania užívala žalovaná, až po viac ako desiatich rokoch od jeho začatia.

15. V spore, v ktorom bol sťažovateľ čiastočne úspešný, bolo o náhrade trov konania rozhodnuté na základe kritérií, ktoré z textu zákona nemožno vyvodit', a na základe argumentácie, ktorá v zákone nemá žiaden základ. V rozhodnutí o tom, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania, celkom absentuje úvaha o miere čiastočného úspechu strán ako rozhodujúceho zákonného kritéria medzi čiastočným priznaním náhrady trov konania a rozhodnutím o tom, že žiadna zo strán nemá nárok na náhradu trov konania. Preto rozhodnutie o náhrade trov konania zásadne popiera účel a význam zákonného predpisu, konkrétne § 255 CSP, čo má za následok porušenie sťažovateľom uvedených základných práv. Vychádzajúc z vyslovenia porušenia základných práv, bolo rozhodnutie krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v časti, ktorá sa týka výroku o nároku na náhradu trov konania, zrušené s tým, že bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie.

V.

16. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu krajský súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2021 je 181,17 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľovi odmenu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 181,17 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 10,87 eur) predstavuje 384,08 eur.

Opravné uznesenie

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. N.**, zastúpeného Mgr. Michalom Krákomíkom, advokátom, Štiavnická 2018/7, Ružomberok, proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 11Co/78/2020 z 29. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 266/2022-26 z 23. júna 2022 opravuje tak, že vo výroku 2 nálezu sa označenie „rozsudok Okresného súdu Žilina č. k. 2C/94/2010 z 2. apríla 2020“ nahrádza označením „rozsudok Okresného súdu Ružomberok č. k. 2C/94/2010 z 2. apríla 2020“.

O d ô v o d n e n i e :

Vo výroku nálezu ústavného súdu bolo nesprávne uvedené označenie rozhodnutia všeobecného súdu, keďže nešlo o rozhodnutie Okresného súdu Žilina, ale o rozhodnutie Okresného súdu Ružomberok. Táto zrejma nesprávnosť preto bola podľa § 224 Civilného sporového poriadku v nadväznosti na § 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov opravená.